

Naslov originala:
THE 48 LAWS OF POWER
Robert Greene

Copyright © Robert Greene and Joost Elflers, 1998. All rights reserved.
Copyright © ovog izdanja Kontrast izdavaštvo, 2024.

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Glavni i odgovorni urednik:
Ivan Isailović

Izvršna urednica:
Tamara Sokić

Prevod:
Nikola Matić

Lektura
Emilija Vučićević

Korektura:
Tamara Sokić

Dizajn korica:
Viktorija Čeliković

Prelom:
Ivan Isailović

Štampa:
F.U.K. d.o.o.

Tiraž:
1.000

Izdavač:
Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
imejl: info@kontrastizdavastvo.rs
kontrastizdavastvo.rs
glif.rs

ROBERT GRIN

48 ZAKONA MOĆI

- standardno izdanje -

*Preveo s engleskog
Nikola Matić*

KONTRAST

Beograd, 2024.

Sadržaj

Predgovor / 7 /

1. ZAKON / 19 /

Nikad nemojte da zasenite gospodara

2. ZAKON / 27 /

*Nikada ne polažite previše poverenja u prijatelje.
Naučite kako da koristite neprijatelje*

3. ZAKON / 39 /

Prikrivajte svoje namere (1-2)

4. ZAKON / 57 /

Uvek govorite manje nego što je potrebno

5. ZAKON / 65 /

Mnogo toga zavisi od ugleda – branite ga životom

6. ZAKON / 75 /

Privlačite pažnju po svaku cenu (1-2)

7. ZAKON / 89 /

Drugi neka rade vaš posao, a vi preuzmite zasluge

8. ZAKON / 97 /

Naučite kako da izazovete poteze protivnika – namamite ih ako treba

9. ZAKON / 105 /

Odnosite pobedu delima, a ne rečima

10. ZAKON / 115 /

Zakon zaraze: klonite se nesrećnih i baksuza

11. ZAKON / 125 /

Naučite kako da ljudi stalno zavise od vas

12. ZAKON / 135 /

Razoružajte svoju žrtvu probranim trenucima iskrenosti i velikodušnosti

13. ZAKON / 143 /

*Kada tražite pomoć, pozovite se na ličnu korist onoga koga nešto tražite,
nikad na njegovu samilost ili zahvalnost*

14. ZAKON / 151 /

Pretvarajte se da ste prijatelji, radite kao špijun

15. ZAKON / 159 /

Potpuno sravni neprijatelja sa zemljom

16. ZAKON / 169 /

Uskratite ljudima svoje prisustvo – čast i ugled će vam rasti

17. ZAKON / 179 /

Uvek držite ljude u neizvesnosti: budite nepredvidivi

18. ZAKON / 187 /

Ne gradite zidine da vas štite od drugih – izolacija je opasna

19. ZAKON / 197 /

Znajte s kim imate posla – pazite da ne uvredite pogrešnu osobu

20. ZAKON / 207 /

Ne obavezujte se nikome (1-2)

21. ZAKON / 221 /

Izigravajte naivčinu da prevarite naivčinu – pravite se gluplji od svoje žrtve

22. ZAKON / 229 /

Služite se taktikom predaje: pretvorite slabost u moć

23. ZAKON / 239 /

Fokusirajte svoje snage na jedan cilj

24. ZAKON / 247 /

Budite savršen dvoranin

25. ZAKON / 263 /

Gradi sebe iznova

26. ZAKON / 273 /

Nikada ne prljajte ruke (1-2)

27. ZAKON / 293 /

Stvorite oko sebe kult zasnovan na čovekovojoj potrebi da veruje

28. ZAKON / 311 /

Nastupite smelo

29. ZAKON / 325 /

Uvek isplanirajte sve do samog kraja

30. ZAKON / 337 /

Neka deluje da sve postizete bez pô muke

31. ZAKON / 349 /

Kontrolišete sve mogućnosti: neka drugi igraju kartama koje ste im vi podelili

32. ZAKON / 359 /

Igrajte na tuđe fantazije

33. ZAKON / 369 /

Svakome nađite slabu tačku

34. ZAKON / 385 /

Nosite se kraljevski: ako se ponašate kao kralj, i gledaće vas kao kralja

35. ZAKON / 397 /

Naučite veštinu vladanja vremenom

36. ZAKON / 409 /

Omalovažavajte ono što ne možete imati: igorisanje je najbolja osveta

37. ZAKON / 421 /

Pravite predstave koje sastavljaju bez daha

38. ZAKON / 431 /

Mislite šta god želite, ali ponašajte se kao i svi drugi

39. ZAKON / 443 /

Uzburkajte vodu da ulovite ribu

40. ZAKON / 453 /

Ne prihvatajte ništa što je besplatno

41. ZAKON / 473 /

Trudite se da ne nasledite velikana

42. ZAKON / 487 /

Udarite na pastira i stado će se razbežati

43. ZAKON / 499 /

Radite na tuđim srcima i umovima

44. ZAKON / 511 /

Ponašajte se isto kao protivnik, pa ga tako razoružajte i razljutite

45. ZAKON / 531 /

Zagovarajte promene, ali nikad nemojte da menjate previše toga odjednom

46. ZAKON / 541 /

Nikada ne delujte suviše savršeno

47. ZAKON / 557 /

Ne idite dalje od cilja koji ste postavili: u pobedi naučite kada da stanete

48. ZAKON / 569 /

Budite bezoblični

Izabrana literatura / 585 /

Ani Biler i mojim roditeljima

Predgovor

Osećaj da nemamo kontrolu nad ljudima i događajima obično je nepodnošljiv – a kada se osećamo bespomoćno, osećamo se jadno. Niko ne želi manje moći; svako želi više. Međutim, u današnjem svetu, opasno je pokazivati previše želje za moći ili otvoreno vući svoje taktičke poteze. Moramo da delujemo pravično i pristojno. Zato je neophodno da budemo suptilni – da postupamo prijateljski, a ipak prepređeno; da budemo demokratski nastrojani, ali i podmukli.

Ova igra neprestane dvoličnosti najviše podseća na dinamiku moći koja je vladala u spletkarskom svetu starih aristokratskih dvorova. Kroz istoriju, dvor se uvek formirao oko osobe na vlasti – bila to kraljica, kralj, car ili vođa. Dvorani na ovakvim dvorovima bili su u naročito delikatnom položaju: morali su služiti svojim gospodarima, ali, ako bi se previše ulizivali ili previše očigledno tražili naklonost, drugi dvorani bi to primetili i delali protiv njih. Stoga, svi pokušaji da se dobije naklonost vladara morali su biti suptilni. Čak i vešti dvorani, sposobni za takvu suptilnost, morali su se štititi od svojih kolega koje su stalno kovale planove kako da ih skrajnu.

Dvor je, međutim, trebalo da predstavlja vrhunac civilizacije i kulture. Nasilni ili očigledni taktički potezi bili su nepoželjni; dvorani bi potajno radili protiv onih koji su se oslanjali na silu. To je bila dilema dvorana: dok su spolja izgledali kao oličenje elegancije, morali su da se nadmudruju i pariraju svojim protivnicima na najprefinjenije moguće načine. Uspešan dvoranin je vremenom učio kako da sve svoje poteze učini indirektnim; ako bi nekome zabo nož u leđa, to bi učinio noseći svilenu rukavicu i s najslađim osmehom na licu. Umesto da se oslanja na prinudu ili otvorenu izdaju, savršen dvoranin bi svoje ciljeve postizao zavodjenjem, šarmom, obmanom i suptilnom strategijom, uvek planirajući nekoliko poteza unapred. Život na dvoru bio je neprekidna igra koja je zahtevala stalnu budnost i taktičko razmišljanje. Bio je to civilizovan rat.

Danas se suočavamo sa sličnim paradoksom kao i dvoranin: sve mora izgledati civilizovano, pristojno, demokratski i pošteno. Međutim, ako se previše strogo držimo tih pravila, ako ih shvatimo previše doslovno, bićemo zgaženi od strane onih koji nisu tako naivni. Kako je zapisao veliki renesansni diplomata i dvoranin, Nikolo Makijaveli: „Onaj koji u svakoj prilici hoće da bude

dobar, među ostalima koji nisu dobri, pre ili kasnije mora propasti.” Dvor je sebe zamišljao kao vrhunac prefinjenosti, ali ispod blistave površine ključale su mračne emocije – pohlepa, zavist, požuda, mržnja. Naš svet danas na sličan način sebe vidi kao vrhunac pravičnosti, iako iste te ružne emocije i dalje tinjaju u nama, kao što su tinjale odvajkada. Igra ostaje ista. Spolja morate izgledati kao da poštujete pravila pristojnosti, ali iznutra, ako niste naivni, brzo učite da budete oprezni i da sledite Napoleonov savet: „Stavite svoju gvozdenu pesnicu u svilenu rukavicu.” Ako, poput dvorana iz prošlih vremena, možete ovladati veštinama indirektnog delovanja, naučiti da zavodite, šarmirate, obmanjujete i suptilno nadmudrite svoje protivnike, dostići ćete vrhunce moći. Moći ćete da naterate ljude da vam se pokore, a da oni ni ne shvate šta ste učinili. A ako ne shvate šta ste učinili, neće vam ni zameriti, niti će se odupirati.

Dvorovi su, nesumnjivo, bastioni uljudnosti i dobrog vaspitanja; da to nije slučaj, bili bi bastioni klanja i pustošenja. Oni koji se danas smeškaju i grle, vređali bi i boli jedni druge da nema uljudnosti, koja ih u tome sprečava...

LORD ČESTERFIELD, 1694–1773.

Za neke ljude, ideja svesnog igranja igara moći – bez obzira na to koliko je sve indirektno – deluje zlo, asocijalno, kao relikv prošliosti. Veruju da mogu da se isključe iz igre ponašajući se na načine koji nemaju veze sa moći. Morate se čuvati takvih ljudi, jer iako takva mišljenja izražavaju javno, često su među najveštijim igračima igre moći. Koriste strategije kojima vešto maskiraju prirodu manipulacije koju primenjuju. Ovi tipovi, na primer, često ističu svoju slabost i nedostatak moći kao neku vrstu moralne vrline. Ali prava nemoć, bez ikakvog interesa za sopstvenu korist, ne bi oglašavala svoju slabost kako bi zadobila saosećanje ili poštovanje. Pokazivanje slabosti je, u igri moći, zapravo veoma efikasna strategija, suptilna i obmanjujuća (vidite 22. zakon, Taktika predaje).

Nije ništa čudno što jaganjci ne vole ptice grabljivice, ali to nije razlog da se osude velike ptice grabljivice koje odnose jagnjad. Kada jaganjci šapuću međusobno: „Ove ptice grabljivice su zle, i zar to ne daje nama pravo da kažemo da je sve što je suprotno od ptice grabljivice dobro?” – nema ničeg suštinski pogrešnog u tom argumentu. Iako će se ptice grabljivice pogledati pomalo zbunjeno i reći: „Mi nemamo ništa protiv ovih dobrih jagnjadi; zapravo, volimo ih; ništa nije ukusnije od mekog jagnjeta.

FRIDRIH NIČE, 1844–1900.

Još jedna strategija navodnih *neigrača* je zahtevanje jednakosti u svim oblastima života. Svi moraju biti tretirani jednako, bez obzira na svoj status i snagu. Ali, ako pokušate da se prema svima odnosite jednako i pravedno kako

biste izbegli da vas moć uprlja, suočićete se sa sledećim problemom: neki ljudi nešto rade bolje od drugih. Tretiranje svih jednako znači ignorisanje njihovih razlika, uzdizanje manje veštih i potiskivanje onih koji se ističu. Ponovo, mnogi koji se tako ponašaju zapravo koriste još jednu strategiju moći, raspodeljujući nagrade među ljudima na način koji sami određuju.

Još jedan način izbegavanja igre bio bi potpuna iskrenost i direktnost, pošto su obmana i tajnost jedne od glavnih tehnika onih koji teže moći. Ali, potpuna iskrenost neizbežno će povrediti i uvrediti mnoge ljude, od kojih će neki zauzvrat izabrati da povrede vas. Niko neće videti vašu iskrenu izjavu kao potpuno objektivnu i oslobođenu od ličnih interesa. I biće u pravu: korišćenje iskrenosti je zaista strategija moći, namenjena da ubedi ljude u vaš plemenit, dobroćudan, nesebičan karakter. To je oblik ubeđivanja, čak i suptilni oblik prinude.

Na kraju, oni koji tvrde da nisu igrači mogu pokazivati naivnost, kako bi se zaštitili od optužbi da teže moći. Ipak, budite oprezni, jer privid naivnosti može biti efikasan način obmane (vidite 21. zakon, Delujte gluplje od svoje žrtve). Čak ni istinska naivnost nije oslobođena zamki moći. Deca mogu biti naivna na mnogo načina, ali često deluju iz osnovne potrebe da steknu kontrolu nad onima oko sebe. Deca jako pate zbog osećaja nemoći u svetu odraslih i koriste svako raspoloživo sredstvo da postignu svoje ciljeve. Zaista nevini ljudi mogu i dalje stremiti moći i često su užasno efikasni u igri, jer ih ne koči razmišljanje. Još jednom, oni koji ističu svoju naivnost ili prave predstavu od nje – najmanje su nevini od svih.

Jedini načini da se ostvare ciljevi s ljudima su sila i lukavstvo. Ljubav takođe, kako kažu; ali to je čekanje da se razvedri, a životu je potreban svaki trenutak.

JOHAN VOLFGANG FON GETE, 1749–1832.

Ove navodne neigrače možete prepoznati po načinu na koji ističu svoje moralne kvalitete, svoju pobožnost, svoj izuzetan osećaj za pravdu. Budući da svi žudimo za moći, a gotovo sve naše radnje imaju za cilj da je steknemo, neigrači nam samo bacaju prašinu u oči i odvrćaju nas od svojih igara moći navodnom moralnom superiornošću. Ako ih pažljivo posmatrate, videćete da su oni često najveštiji u indirektnoj manipulaciji, čak i ako to neki od njih praktikuju nesvesno. I veoma im smeta iznošenje u javnost taktika koje svakodnevno koriste.

Strela koju ispali strelac može – ali ne mora – ubiti osobu. Ali strategije koje osmisli mudrac mogu ubiti čak i bebe u utrobi.

KAUTILJA, INDIJSKI FILOZOF, III VEK P. N. E.

Ako je svet poput ogromnog dvora u kojem smo zarobljeni, punog spletki, nema svrhe da pokušavamo da se isključimo iz igre. To će samo da nas učini nemoćnim, a nemoć će nas učiniti nesrećnim. Umesto da se borimo protiv neizbežnog, umesto da se svađamo i žalimo i osećamo krivicu, mnogo je bolje usavršiti se u moći. U stvari, što se bolje nosimo sa moći, to postajemo bolji prijatelji, ljubavnici, muževi, žene i osobe. Prateći put savršenog dvoranina (vidite 24. zakon) učimo kako da učinimo da se drugi osećaju bolje povodom sebe, postajemo izvor njihovog zadovoljstva. Oni će postati zavisni od naših sposobnosti i želeće naše prisustvo. Time što ćemo savladati 48 zakona iz ove knjige, štedimo druge bola koji proizilazi iz neveštog upravljanja moći – igra nja s vatrom bez poznavanja njenih osobina. Ako je igra moći neizbežna, bolje je biti umetnik nego negator ili nevešti igrač.

Učenje igre moći zahteva poseban način gledanja na svet, promenu perspektive. Potrebno je mnogo truda i godina prakse, jer mnogi aspekti igre moći ne dolaze prirodno. Neke osnovne veštine su neophodne i, kada ih jednom savladate, moći ćete da primenjujete zakone moći mnogo lakše.

Najvažnija od ovih veština, i ključni temelj moći, jeste sposobnost da ovladate svojim emocijama. Emotivno reagovanje na situaciju je najveća prepreka za moć, greška koja će vas koštati mnogo više nego bilo koje privremeno zadovoljstvo koje biste mogli postići izražavanjem svojih osećanja. Emocije zamagljuje razum, i ako ne možete da jasno vidite situaciju, nećete moći da se pripremite i reagujete na nju sa ikakvom dozom kontrole.

Bes je najdestruktivnija emocija, jer najviše zamagljuje vašu percepciju. Takođe ima efekat talasanja, koji neizbežno čini situacije manje kontrolisanim i pojačava odlučnost vašeg neprijatelja. Ako pokušavate da uništite neprijatelja koji vas je povredio, mnogo je bolje držati ga nespremnog, pretvarajući se da ste prijateljski nastrojeni, nego pokazivati svoj bes.

Ljubav i naklonost takođe mogu biti potencijalno destruktivne emocije, jer vas čine slepim za često sebične interese onih za koje najmanje sumnjate da igraju igru moći. Ne možete potisnuti ili izbeći osećanje besa ili ljubavi, i ne bi trebalo ni da pokušavate. Ali trebalo bi da budete oprezni u tome kako ih izražavate, i najvažnije, nikada ne bi trebalo da utiču na vaše planove i strategije na bilo koji način.

Pomislio sam na to kojim sredstvima, kojim obmanama, sa koliko različitih umetnosti, sa kojom marljivošću čovek oštiri svoju domišljatost da bi prevario drugog, i kroz ove varijacije svet postaje lepši.

FRANČESTKO VETORI, MAKIJAVELIJEV SAVREMENIK
I PRIJATELJ, RANI XVI VEK

Sposobnost da se distancirate od sadašnjeg trenutka i objektivno razmišljate o prošlosti i budućnosti je povezana sa ovladavanjem emocijama. Kao

Janus, rimsko božanstvo sa dva lica i čuvar svih vrata i prolaza, morate biti sposobni da gledate u oba pravca odjednom, kako biste se bolje nosili sa opasnostima, odakle god one dolazile. Takva su lica koja morate da stvorite za sebe – jedno lice koje neprekidno gleda u budućnost, a drugo u prošlost.

Za budućnost, moto je: „Nijedan dan bez opreza.” Ništa ne bi trebalo da vas iznenadi, jer neprestano zamišljate probleme pre nego što se pojave. Umesto da provodite vreme sanjajući o srećnom završetku svog plana, morate raditi na tome da iskalkulišete svaku moguću permutaciju i predvidite svaku zamku koja bi mogla nastati. Što dalje vidite, što više koraka unapred planirate, postajete moćniji.

Drugo lice Janusa stalno gleda u prošlost – ali ne tako da se seća prošle povrede ili da zlopamti. To bi samo ograničilo vašu moć. Pola igre je u učenju kako da zaboravite one događaje iz prošlosti koji vas izjedaju i zamagljuju vaš razum. Prava svrha oka koje gleda unazad je da se neprestano obrazujete – gledate u prošlost da biste učili od onih koji su došli pre vas. (Mnogi istorijski primeri u ovoj knjizi će u velikoj meri pomoći tom procesu.) Zatim, nakon što ste pogledali u prošlost, pogledajte pažljivije ne svoje postupke i postupke svojih prijatelja. To je najvažnija škola iz koje možete učiti, jer dolazi iz ličnog iskustva.

Nema principa; postoje samo događaji. Ne postoji dobro i zlo, postoje samo okolnosti. Nadmoćan čovek prihvata događaje i okolnosti kako bi ih usmeravao. Da postoje principi i fiksni zakoni, nacije ih ne bi menjale kao što mi menjamo košulje, a od čoveka se ne može očekivati da bude mudriji od cele nacije.

ONORE DE BALZAK, 1799–1850.

Počinjete tako što ispitujete greške koje ste napravili u prošlosti, one koje su vas najviše kočile. Analizirate ih u terminima 48 zakona moći i izvlačite iz njih lekciju i zakletvu: „Nikada više neću ponoviti takvu grešku; nikada više neću upasti u takvu zamku.” Ako možete da na ovaj način procenite i posmatrate sebe, možete da naučite izuzetno vrednu veštinu – da prekinete obrasce iz prošlosti.

Moć zahteva sposobnost igranja s prividima. U tu svrhu morate naučiti da nosite mnoge maske i da imate mnogo trikova u rukavu. Obmana i maskarada ne bi trebalo da se smatraju ružnim ili nemoralnim. Svaka ljudska interakcija zahteva obmanu na mnogim nivoima, i na neki način ono što razdvaja ljude od životinja je naša sposobnost da lažemo i obmanjujemo. U grčkim mitovima, u indijskom epu *Mahabharata*, u bliskoistočnom *Epu o Gilgamešu*, privilegija bogova je korišćenje veština obmane; o velikom čoveku, na primer Odiseju, sudilo se po njegovoj sposobnosti da se takmiči u lukavstvu s bogovima, da ukrade nešto njihove božanske moći tako što će im parirati u domišljatosti i obmani. Obmana je razvijena umetnost civilizacije i najmoćnije oružje u igri moći.

Ne možete uspeti u obmani ako ne zauzmete donekle distanciran odnos prema sebi – ako ne možete da istovremeno budete mnogo različitih ljudi, da nosite masku koju dan i trenutak zahtevaju. S takvim fleksibilnim pristupom svim pojavama, uključujući i svoju sopstvenu, gubite mnogo unutrašnjeg tereta koji opterećuje ljude. Učinite svoje lice promenljivim poput glumčevog, radite na prikriivanju svojih namera od drugih, vežbajte kako da mamite ljude u zamke. Igranje s pojavama i prividima, kao i ovladavanje umetnošću obmane, predstavljaju estetska zadovoljstva života. Takođe su ključni elementi u sticanju moći.

Ako je obmana najmoćnije oružje u vašem arsenalu, onda je strpljenje vaš ključni štit. Strpljenje će vas zaštititi od pravljenja glupih grešaka. Kao i ovladavanje emocijama, strpljenje je veština – ne dolazi prirodno. Ali ništa u vezi s moći nije prirodno; moć je bliža bogovima od bilo čega drugog u prirodnom svetu. A strpljenje je vrlina bogova, koji ničeg nemaju više nego vremena. Sve dobro će se dogoditi – trava će ponovo izrasti, ako joj date vremena i vidite nekoliko koraka unapred. Nestrpljenje vas, sa druge strane, samo čini slabim. Ono je glavna prepreka moći.

Moć je u suštini amoralna i jedna od najvažnijih veština koje treba steći je sposobnost da se vide okolnosti, a ne dobro i zlo. Moć je igra – to se ne može dovoljno puta ponoviti – i u igrama ne sudite svojim protivnicima prema njihovim namerama, već po efektu njihovih postupaka. Njihovu strategiju i moć merite onim što možete videti i osetiti. Koliko često se nečije namere namegnu kao glavna tema, samo da bi nešto prikrije i obmanule vas! Šta ima veze ako je drugi igrač, vaš prijatelj ili rival, imao dobre namere i imao jedino vaše interese na umu, ako posledice njegovog postupka vode do toliko propasti i konfuzije? Prirodno je da ljudi prikriju svoje postupke raznim opravdanjima, da uvek ističu da su imali najbolje namere. Morate da naučite da se nasmejete u sebi svaki put kada to čujete i da se ne zamajavate time da nečije namere i postupke procenjujete kroz skup moralnih sudova koji su zapravo izgovor za akumulaciju moći.

To je igra. Vaš protivnik sedi naspram vas. Oboje se ponašate kao džentlmeni ili dame, poštujući pravila igre i ništa ne shvatajući lično. Igrate strateški i posmatrate poteze svog protivnika sa svom smirenošću koju možete da skupite. Na kraju, više ćete ceniti uljudnost onih s kojima igrate nego njihove dobre i slatke namere. Trenirajte svoje oči da prate rezultate njihovih poteza, spoljne okolnosti, i ne dozvolite da vas bilo šta odvrati.

Polovina vašeg ovladavanja moći dolazi iz onoga što *ne* činite, iz onoga u šta *ne* dozvoljavate sebi da budete uvučeni. Za sticanje ove veštine morate naučiti da sudite o svemu po tome koliko vas košta. Kako je Niče napisao: „Vrednost nečega ponekad ne leži u onome što se time postigne, već u onome koliko za to platimo – onome što nas košta.” Možda ćete postići svoj cilj, i to vredan cilj, ali po kojoj ceni? Primenite ovaj standard na sve, uključujući i to da li da saradujete s drugima ili da im pomognete. Na kraju, život je kratak, prilike su retke,

a imate ograničenu količinu energije na raspolaganju. U tom smislu, vreme je jednako važno kao i bilo koji drugi faktor. Nikada ne gubite dragoceno vreme, niti psihički mir, baveći se tuđim poslovima – to je previsoka cena.

Moć je sociološka igra. Da biste je naučili i ovladali njome, morate razviti sposobnost da proučavate i razumete ljude. Kako je napisao veliki mislilac i dvorarin iz sedamnaestog veka, Baltazar Grasijan: „Mnogi ljudi provode vreme proučavajući osobine životinja ili biljaka; koliko bi važnije bilo proučavati osobine ljudi s kojima moramo živeti ili umirati!” Da biste bili majstorski igrač, morate biti i majstorski psiholog. Morate prepoznati namere i videti kroz oblak prašine kojim ljudi okružuju svoje postupke. Razumevanje skrivenih motiva ljudi je najvažnije znanje koje možete imati u sticanju moći. To otvara beskrajne mogućnosti za obmanu, zavodjenje i manipulaciju.

Ljudi su beskrajno složeni i možete provesti čitav život posmatrajući ih, a da ih nikada u potpunosti ne razumete. Zato je još važnije da sada započnete svoje obrazovanje. Pri tome morate imati na umu jedno pravilo: nikada ne razdvajajte ljude na one koje ćete proučavati i kojima ćete verovati. Nikada nikome u potpunosti ne verujte i proučavajte sve, uključujući prijatelje i voljene.

Na kraju, morate naučiti da uvek birate indirektan put do moći. Maskirajte svoju lukavost. Kao bilijarska kugla koja se više puta odbija pre nego što pogodi cilj, vaši potezi moraju biti planirani i razvijani na najmanje očigledan način. Ako trenirate da budete indirektni možete uspeti na modernom dvoru, izgledajući kao oličenje pristojnosti, dok ste istovremeno i vrhunski manipulator.

Smatrajte *48 zakona moći* nekom vrstom priručnika o umeću indirektnosti. Zakoni su zasnovani na spisima muškaraca i žena koji su proučavali igru moći i ovladali njome. Ovi spisi obuhvataju period od više od tri hiljade godina i stvoreni su u civilizacijama koje se umnogome razlikuju, kao što su drevna Kina i renesansna Italija; ipak, dele zajedničke teme i motive, zajedno nagoveštavaju suštinu moći koja još uvek nije u potpunosti artikulirana. *48 zakona moći* je destilacija ove akumulirane mudrosti, prikupljene iz spisa najslavnijih stratega (Sun Cu, Klauzevic), državnika (Bizmark, Taleran), dvorana (Kastiljone, Grasijan), zavodnika (Ninon de Lenklo, Kazanova) i prevaranata (Žuto Momče Vajl) u istoriji.

Zakoni imaju jednostavnu premisu: određene radnje gotovo uvek povećavaju moć (poštovanje zakona), dok druge smanjuju moć i čak nas uništavaju (prekršaj zakona). Ove prekršaje i poštovanja zakona ilustruju istorijski primeri. Zakoni su bezvremeni i definitivni.

Knjiga *48 zakona moći* može se koristiti na nekoliko načina. Čitanjem knjige od početka do kraja možete naučiti o moći uopšte. Iako se možda čini da se neki zakoni ne odnose direktno na vaš život, vremenom ćete verovatno otkriti da svi imaju neku primenu i da su zapravo međusobno povezani. To što ćete steći pregled cele teme omogućiće vam da na najbolji način procenite

svoje prošle postupke i steknete veću kontrolu nad svojim neposrednim poslovima. Temeljno čitanje knjige inspirisaće razmišljanje i reevaluaciju dugo nakon što je završite.

Knjiga je takođe osmišljena tako da je prelistavate i proučavate one zakone koji vam se u tom trenutku čine najrelevantnijim za vas. Recimo da imate problema s nadređenim i ne možete da shvatite zašto vaši napori nisu doveli do njegove veće zahvalnosti ili unapređenja. Nekoliko zakona posebno se bavi odnosom nadređeni-podređeni, i gotovo sigurno kršite jedan od njih. Pogledajte početne pasuse za 48 zakona u sadržaju i moći ćete da prepoznate zakon koji vam je potreban.

Konačno, knjigu možete listati i po njoj čeprkati radi zabave, radi prijatne ture kroz slabosti i velika dela naših prethodnika u oblasti moći. Upozorenje, međutim, za one koji knjigu koriste u te svrhe: možda bi bilo bolje da se povuku. Moć je beskrajno zavodljiva i obmanjujuća na svoj način. Ona je lavirint – vaš um postaje zaokupljen rešavanjem njenih beskonačnih problema, i uskoro shvatate koliko ste prijatno izgubljeni. Drugim rečima, postaje najzabavnije kada se shvati ozbiljno. Ne budite frivolni sa tako ključnom stvari. Bogovi moći se mršte na frivolne; daju krajnje zadovoljstvo samo onima koji uče i razmišljaju, i kažnjavaju one koji samo prelaze po površini tražeći dobar provod.

Jer onaj koji u svakoj prilici hoće da bude dobar, među ostalima koji nisu dobri, pre ili kasnije mora propasti. Potrebno je, dakle, da se vladalac koji hoće da se održi, navikne da ne bude dobar, pa da se time služi ili ne služi prema potrebi.¹

VLADALAC, NIKOLO MAKIJAVELI, 1469–1527.

¹ Svi citati iz *Vladaoca* navedeni su prema prevodu B. Jankovića. – *prim. prev.*

1. ZAKON

Nikad nemojte da zasenite gospodara

SUD

Uvek činite da se oni iznad vas osećaju prijatno superiornim. U želji da ih zadovoljite i impresionirate, nemojte previše pokazivati svoje talente ili biste mogli da postignete suprotno – da izazovete strah i nesigurnost. Učinite svoje gospodare sjajnijim nego što jesu i dostići ćete vrhunce moći.